

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Va-yiḳra

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

DT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9951

קְהוּצִיָּאֵי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
 אֲלֵהֶיכֶם: מִד וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מִצְוֵי
 שְׁבוּעֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
כד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 ב צֹא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְקַחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן
 זַיִת זָךְ כִּתִּית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:
 ג מִחוּץ לַפֶּתַח הַעֲדֹת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ
 אֹתוֹ אַהֲרֹן מֵעֶרֶב עֹד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד
 תִּקַּח עֹלָם לְדֹרֹתֶיכֶם: ד עַל־הַמִּנְחָה
 הַשְּׂהִיָּה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנְּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
 תָּמִיד: פ ה וְלִקְחַתְּ סֹלֶת
 וְאִפִּיתְּ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֵים
 יְהִי הַחֲלֵה הָאֶחָת: ו וְשָׂמַתְּ אֹתָם
 שְׁתֵּים מֵעֶרְבוֹת שֶׁשׁ הַמְּעַרְבֹת עַל הַשְּׂלֶחֶן
 הַשֶּׁהָר לִפְנֵי יְהוָה: ז וְנָתַתְּ עַל־הַמְּעַרְבֹת
 לִבְנֵה זָבָה וְהִיכַתְּ לֶלֶחֶם לְאֹזְנֵיהָ אֲשֶׁה
 לַיהוָה: ח בַּיּוֹם חֲשֵׁבֶת בְּנוֹם הַשֶּׁבֶת
 יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּרִית עֹלָם: ט וְהִיטָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
 ק וְאָכְלוּהוּ בַּמְּקוֹם קֹדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא
 לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה הַקִּדְעוֹקִים: ס י וַיֵּצֵא
 בְּרֵאשִׁית יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי
 בַתּוֹךְ

אֲנִי בְּמִטְלַת־עֲנָנִין אוֹתִיבִית יִתְּבֵנִי
 יִשְׂרָאֵל בְּאַפְקוֹתָיו יִתְחַזֵּן מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם
 אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: מִד וּמְלִיל מֹשֶׁה וְרַת־
 קְדַר־מִצְוֵיָהּ בְּנֵי וְאֵלִפִּינֹן־לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 א וּמְלִיל יְיָ עַם־מִשְׁרָה לְמִימֵר:
 ב פִּקִּיד יִתְּבֵנִי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבֹּן לֶךְ מִשְׁחָ
 זֵיטָא דְכִיָּא כְּתִישָׁא לְאַנְהִירָא לְאַדְר־קִיָּא
 בּוֹצִינָא תְדִירָא: ג מִבְּרֵיא לְפְרוֹכְתָא
 דְּסִהְרוֹתָא בְּמִשְׁבֵּן זִמְנָא יִסְדֵּר וְיִתִּיה אַהֲרֹן
 מִרְמִשָׁא עַד־צִפְרָא קְדָם יְיָ תְדִירָא קָדָם
 עֲלָם לְדִרְיוֹן: ד עַל מְנַרְתָּא דְּכִיָּתָא
 יִסְדֵּר יִתְּבוֹצִינָא קְדָם יְיָ תְדִירָא:
 ה וְתִסְבֵּ סוֹלֵתָא וְתִיפִי יִתִּיה תְּרַתָּא עֲשָׂרִי
 גְרִיצֵן תְּרִין עֶסְרוֹנִין תְּהִי גְרִיצָתָא תְּדָא:
 ו וְתִשְׂוִי יִתְּהִין תְּרִין סְדֵרִין שִׁית סְדֵרָא
 עַל פְּתוּרָא דְכִיָּא קְדָם יְיָ: ז וְתַתֵּן עַל־
 סְדֵרָא לְבוֹנְתָא דְכִיָּתָא וְתִרְבִּי לֶלֶחֶם
 לְאַדְרָקָא קוֹרְבָנָא קְדָם־יְיָ: ח בַּיּוֹמָא
 דְּשַׁבְּתָא בַּיּוֹמָא דְּשַׁבְּתָא יִסְדְּרִינָה קְדָם־
 יְיָ תְדִירָא מִן־קְדָם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל קָדָם עֲלָם:
 ט וְתִהִי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַיְכַלּוּנָהּ בְּאֶתֶר
 קְדִישׁ אֲרִי־קוֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הוּא לִיֵּת מִקְּרָבָנָא
 בְּנֵי קָדָם עֲלָם: י וַיִּנְפֹק בְּרֵאשִׁיתָא בְּרַת־
 וְאַתְנָצִיאֻהוּ בְּמִשְׁרִיתָא בְּרֵאשִׁיתָא בְּתַד

ישראל והוא בר ובר מצרתי בנו בני ישראל

ישראל

דשי

(כ) צוֹאת בני ישראל - זו כרסת וצלות הכרות ופרשת ואתה תזכיר לא תזכיר אלא על סדר חלאת המזקן לפי שטרך המזקן וכן נזכר
 ואתה סוֹךְ לזכות את בני ישראל על כן: שמן זית זך - שלשה שמנים וזלזים מן כזית הוֹאֵלִי קְרָוּן וְהוּן עִשְׂרִין (ת"כ) (מנחות כ"ה):
 תמיד - מליצה ללילה כמו צולת תמיד שזכרה אלה מיום ליום: (ג) פרכת העדות - שלמה החרון סחול קרוי עדות - (שבת כ"ב ה"ב)
 ודכותו דרשו על כר מערבי סחול עדות לכל בני עולם שהסכינה סודם בישראל שנותן בה חסן כמדת חכמותיה ומנוחה הוּא חסיד
 פס הי עוסקים: יערון אוהו אהרון מערב עד בקר - (ת"כ) יערון הוּתוּ עֲרִיכָה בְּרֵאשִׁית לַמִּדָּת כֹּל הַלֵּילָה וְשִׁיעָרוּ חֲכָמִים חָזִי לֹנֵן

פרקיו מארצא דמצרים אגא הוא יי אלהמן : מד ומליל משה ומן סידורי מאגדא דין וגוי : א ומליל יי
 וגוי : ב פקודי בני ישראל ויסבתו מן דילף משה ויהא זביך בתיש לאגנרא לאדלקא בוציגיא תדירא ביומא
 דשבתא וביומא דעבדא : ג מקרא לפקודא דספרותא לעקמא דשבתא שריא בישראל במושבו זמנא וגוי :
 (ד על מנרתא וגוי :) ה ותישב סמידא ומישי יתה תריסרי גריצו שויון דתליסר שבטיא תרי עשרוני תרי
 גריגתא חקא : ו ותסבר יתחון תרמון סודרין שית בסקרא תרא וישית בסקרא תרא על פתורא בטהריה דמסדר
 קדם יי : ז ותימו על סידוביא צריד לבונתא בריגתא ותהי ללחמא לאדקרא וגוי : ח ביומא וגוי יסודיגית
 תבה קדם יי תדירא מן בני וגוי : ט ותהי לאהרן ולבניו ויכלוגיה מן בטר אסתלקותיה מעל פתורא באחר קדיש
 ארים קודש וגוי : י גברא חייבא מרוד באלקא שמיא נפק ומצבים בר גברא מצריתא דקטל גברא בר ישראל
 גמציבים ועאל על אינתתיה ואינעברת וילברת בר בט בני ישראל ובר חוין ישראל שריון בסקרא קעא למפרוס
 משקניה בני שבטיא דקני דו ולא שקקתה מן בגלל דטיקסין דישראל גבר על טיקסיה באתרו לחרים אבסחחון שריון
 ואתקוטטו פתרא במושקיקא ובגלו לבי דניא בר איתרא בר ישראל ובגרא בר ישראל קטן שקטא דין :

וכד

רש"י

לכל נר זמר וכן כדאי אף ללילי תקופת שבת ועוד וז' הוקטעה להם : (ד) המנורה השחורה - שהיא זהב טהור - ד"א על
 טהרה של מנורה שמתהרה ומדמנה תחלה מן האפר : (י) שיש המערכת - שם חלות המערכת האחת : השלחן הטהור -
 של זהב טהור - ד"א על טהרו של שלחן זהב יחי הסניפין המונחים את הלחם ויעל גבי השלחן (פנחות צו ת"כ) : (ז) ונתת
 על המערכת - על כל אחת מוספי המערכות היו מני כווכי לכוכה מלא קומץ לכל אחת : והיתה - הלכותה היתה ללחם לאזכרה -
 שאין מן הלחם לגובה כלום אלא הלכותה נקטרות כשמשלקין אותו בכל שבת ושבת והיא לזכרון ללחם שעל ידה הוא נזכר למנוחה בקומץ שהוא
 אזכרה למנוחה : והיתה - המנוחה הזאת שכל דבר הבא מן התבואה בכלל מנוחה היא : (ט) ואבלוהו - מוסב על הלחם שהוא
 לטון וזכר (ו) : (י) ויצא בן אשה ישראלית - (ת"כ) שהיכין יצא רבי לוי אומר מעולמו יצא רבי ברכיה אומר נפרשה שלמעלה
 יצא לגלג ואחר כיום השבת יערכנו דרך החלף לאכול פת חווה בכל יום פת מנינת של תשעה ימים בתמימה - ונתמיתא אמרה
 מוכית דינו של עשה יצא מחיים בא ליטע אהלו בתוך נוחה דן אמרו לו מה טיבך לכאן אמר להם חכמי דן אני אמרו לו (בבבבב) שרבו
 איש על דגלי האותיות לבית אבותם כתיב נכנס לבית דינו של עשה יצא מחיים עמוד ודף : בן איש מצרי - הוא המצרי שרבו
 עשה : בתוך בני ישראל - עלמד שנתגיר : ויצאו במחנה - על עסקי העמנה : ואיש הישראלי - זה סגנונו שמימה
 20

באר רחובות דקדוקי רש"י

כן נחם שכתב רש"י חסרו וי' לעדרש אינה חלה אחת לחו לטוירא גלה חסד בבד אחד חלה כד אחת וכה עלין הרבה כדעת התרנין :
 (ו) נחום דמתחיל בלשון נקבה והיתה (ויאל ויין) ומסיים ואכלוהו בלשון זכר (עסט טיהס) לכן קאמר דמלת ואכלוהו קאי על
 הלחם והוא לשון זכר :

רש"י

באסר מוצרין וייקרב באסר את תבואת הארץ ובתיבס מלאים כל טוב דגן וירוש וינהר : לענין תוכרוכי הסוכות הושכתי את בני ישראל
 במדבר ארבעים שנה בלתי יסוב וכלא כחלה ומתוך כך תתנו הודאה לנו שמתן לכם כחלה ובתים מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כחי ועולם
 ידי עשה לי את החיל הזה - וכסדר הזה כחלה כפרשת עקב תשמעון - וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלתיך זה ארבעים שנה וגו' -
 ויאמרוך את הפן וגו' ולמה אני מנוה לך לעשות זאת - כיה' אליהך מביאך אל הדרך טובה וחבלת ושבעת - ורם להבך - ושכחת את ה'
 נגו' וחזרת בלבבך כחי ועולם ידי עשה לי את החיל הזה - וזכרת את ה' חלהך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל - ולכן ונלחם וזכרתם
 מלאים כל טוב בזמן אסיפה ויושבין בסוכות לזכרון שלא היה להם נתלה במדבר ולא כתיב לשבת - ונפטי העם הזה קבע הקב"ה את מן
 הסוכות

מכלל יופי

כד (ד) על המנרה השחורה על השריחן הטהור - פירש שהיה זהב טהור : (ז) (על המערכת)
 סמוך למערכת : (לאברה) - האלף תמורת הא - אלדעת רבינו יונה הוא מענין זכרון - ולדעת רד"ק הוא ענין
 בית וקבול הדבר ברצון וענין בשרשו :

בתוך בני ישראל ויגזו במחנה בן ישראלית
 וְאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי : יֵא וְנִקְבַּב בֶּן-הָאִשָּׁה
 הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת-הַשֵּׁם וַיִּקְלַל וַיְבִיאוּ אֹתוֹ
 אֶל-מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֹמִית בַּת-דְּבָרִי
 לַמִּטְהָרִים : יב וַיִּנְחְחוּ בְּמִשְׁמַר לַפָּרֶשׁ
 לָהֶם עַל-פִּי יְהוָה : פ יג וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר : יד הוֹצֵא אֶת-
 הַמְקַלֵּל אֶל-מַחֲוֵן לַמַּחֲנֶה וְקִבְּכוּ כָל-
 הַיְשָׁמְעִים אֶת-יְדֵיהֶם עַל-רֵאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ
 כָּל-הָעֵדָה : טו וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר
 לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי-יִקְלַל אֱלֹהָיו וַנִּשְׁאַ
 חֲטָאוּ : טז וְנִקְבַּב שֵׁם-יְהוָה מוֹת יוֹמֵת רָגוּם
 וְרָגְמוּ רְבוּ כָל-הָעֵדָה כְּגֵר כְּאֹרֶחַ בְּנִקְבוּ שֵׁם
 יוֹמֵת : יז וְאִישׁ כִּי יִקְבַּח בְּלִפְנֵי אֱדָם
 מוֹת יוֹמֵת : יח וּמִבְּהַ נִּפְשׁ בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה
 נִפְשׁ תַּחַת נִפְשׁ : יט וְאִישׁ כִּי-יִתֵּן מוֹם
 בְּעַמִּיתוֹ כְּאִשֶּׁר עָשָׂה בֶן יַעֲשֶׂה-לּוֹ : כ
 שָׂבַר תַּחַת שָׂבַר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן
 כְּאִשֶּׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם בֶּן יִנְתֵּן בּוֹ :
 וּמִכָּה

וישאל וגברא בר ישראל : יא ופריש
 בר-אתתא בת-ישראל ות-שמה וארגיו
 ואיתאו ותיה לנת-משה ושום אמיה
 של-מית בת-דברי לשבטא דרן :
 יב ואסרוהי בבית-מטרא עד-דיתפריש
 להון על גזרת-מימרא דיי : יג ומליל
 יי גס-משה למימר : יד אפיק ות-
 דארגיו למברא למשריתא ווסמבון כל-
 דשמיעו ות-ידיהון על-רישיה וורגמו
 תיה כל-כנשתא : טו ולבני ישראל
 תמליל למימר גבר גבר ארי ורגיו-קדם-
 אלהיה ויקבל הוביה : טז ודי פריש
 שמה-די אתקטלא ותקטיל מירגם
 ורגמוניה כל-כנישתא כניורא ביציבא
 בפרשותיה שמה ותקטיל : יז וגבר ארי
 וקטול כל-נפשא דאינשא אתקטלא
 ותקטיל : יח ודיקטול נפש-בעירא
 ישלמינה נפשא תתף נפשא : יט וגבר
 ארי-ותן מומא בתכריה קמא דעבד בן
 ותעביד ליה : כ תברא חלף תברא עינא
 חלף עינא שגא חלף שגא דידיב מומא בן יתדיב ביה :

ודיקטול

רשי

בו נוסע אהלו : (יא) ויקב - כתרנומו ופריש (פנהדרין פז) זקב סס המיוחד ונדף והוא סס המורש שסמך עסיני (ו) :
 ושם אמו שלומית בת דברי - שבתן של ישראל שפרסיה הכתוב לו לו מור שהיא לכדה היתה הזונה : שלומית - דהוא פספסה שלם
 עלך שלם עלך זלם עליון ופספסת בדכרס מוחלת כשלום הכל : בת דברי - דכרנית היתה מדברת עם כל אדם לשיכך קלקלה : למטה דין -
 מניד סהרע גורם גנאי לו גנאי לאכיו גנאי לחטו (שמות לא) כינא כו אהליח כן אחיסודך לחטה דן סכת לו סכת לאכיו סכת
 לסכטו : (יב) ויניחוהו - לכרו ולא הניחו תקושש עמו שפניהם היו ספרק חמד ויודעים היו סמקושפ כתיבה (פנהדרין עח)
 חבל לא פורס להם בחיו מיתה לכך נאמר (במדרב טו) כי לא מורס מה יגסה לו - חבל במקלל הוא חומר לפרום להם שלח
 היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו : (יד) השומעים - אלו העדים : כל - להטות את הדיונים : את יריהם - חמרו לו
 דמו כראשן ואין חנו כענשים במיתתן שאתה גרעת לך : כל הערה - (ח"ב) כיוצא כל הערה חכאן שפלוחו של אדם כמותו :
 (טו) ונשא חטאו - סכרת בשליו התראה : ונוקב שם - חינו חייב עד שיפרש את האם ולא המקלל ככינוי : (יז) ונוקב -
 לשון קללה כמו (במדרב פג) מה אקוב (ח) : (יז) ואיש כו יכה - לפי שנאמר (שמות כא) ויכה איש וימור חין לי חלא
 סכר את האיש חסה וקטן מניין ת"ל כל נפש אדם : (כ) כן ינתן בו - פירשו רבותינו שחינו נתינת מוס ונמס חלא תסלומי ממון
 ושמיין

והרב רבה דצינא ושקאל את שקמא מפרשא וכו' :

דיו סד מארבע דיניו די עלו לקרם משה דכו בפרין
מנהון הנה משה מתיו וכתרו מנהון הנה משה זרין
במקרא דתריי שקמא בדישא במדפיין ובמקושישא דחליל
שקמא בדיני הנה משה מתיו מן בגלל דבנא דיניהון דיני
נפשו ובמקצבין דלא יכילו למעבד פסקא בדיקמיה וכו' וכו'
בגמרא דלפחד הנה משה זרין מן בגלל דבגמרא דיניהון דיני
מזון . ובאילו אמר לא שקמיה למלפא דיני בעמדין
למקם בגמרא משה למינהון מתיו דיני נפשו זרין
דיני מזון דלא יכתתון למימר לא שקמנו ברם משה
דכו אמר לא שקמיה נאצגנו במקרא זמיה קדם עד לא
יתקבש להון מן קדם יי באילו דיניה ותעמיד ביה :

למשריקא ויסקכוו כל סבביא דשקמנו בצרנומיה וכו' וכו'
טו ועם בני ישראל ממלול למימר גבר טלי או גבר סיב דרנו תהרף שרם פיגוי אלהיה וקבל הוכיה :
טז ברם מאן דקפרש ומסרף שקמא ביי אתקטלא וקטלא אטלא וצטלון ויהיה צבניו כל פנימא פניורא פניקבא
בזמן דתהרף שקמא דמעמד וקטליל : יז והגר צרם וקטל כל נפשתי דבר נשא מבני ישראל אתקטלא וקטלא
בסיקא : יח ודוקטול נפש וגוי : יט והגר צרם וכו' מיקא פתקריה היקבא דעבד היקרין ותעמיד ליה :

ירושלמי

הבד משלומי חבר עזו משלומי עזו וישן משלומי ישן
הוד דיתב מרם בבר נשא בן ותניב ביה :

באר רחובות דקדוקי רשי

- (א) דרשי מודיען בזה הדגש שתוך הקוף כוללת ויקוב מורה חסרון מן אלות ראשונה מן השורש ושדרש נקב וכאלו כתוב ויקוב וענינו כתרנומו וכריש (כל"א בשארין) :
- (ב) יש להקשות דבר דרשי סותרין להדי דלעיל מיניה כתב שענינו כתרנומו ופריש (בשארין) זכאן קאתר שהוה לשון קללה אכן תדע דרשי לשיטתו אויל דקאתר אינו תיב עד שיפרש זיקלל ואם כן כונת דרשי שזרש נקב כולל שני עניינים יחד ענין פירוש (בשארין)

רשב"ם

הסוכות שזמן חסיפת גזון ויקב - לכלת רום לכנע על כתיבה. חלואים כל טוב טו יאחרו דיניו עשה לנו את החיל הזה : (ב) ויקאחליך שזן ויתוך - פרסה וזכפית לפי שהמורה נוכח השולחן להאיר אל השולחן שעליו לחם הפנים שזמורה כאן שכל זה חזיתקון השולחן ומורה : השזן להאיר - והפת לערוך : (יא) ויקוב הוכיר את השם ואת דרך בירכו : (טו) איש איש כייקלל אלכיו - סתם כבינו כלל פירש סם המוכה וזמורה ה' המוכה יתברך שמו - ואחר כך מקללו : (יז) מות זמת - לפי פשוטו יש לפרש כן - (ס"א) מה"ר מכה נפש בהמה - עמית לגמרי - ומכה בהמה ישלמה - חוכל - איש שאינו ממית לגמרי :

חבלת אמור מוסור רבינו שמואלר

כהר

מכלל יופי

(יא) (יוקב) - ענינו פירוש וכאור וענינו פירש השם באותיותיו וקלל : (אח השם) - פירוש השם ריגבנד ויקלל והוא נקרא כן שם בסתם : (יב) (לפרש להם) - ענינו הבאור והפירוש : (טז) (ווקב שם"י) - ענינו פירוש

בחד

